

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Gods hand

"zo grepen dan die mannen zijn hand"

Genesis 19:16m

Op de schoorsteen in mijn huiskamer staat een souveniertje uit Israël. 't Stelt voor een orthodoxe Jood, het zwarte pak aan, de hoed op, op weg naar de synagoge. Aan zijn hand trekt hij mee zijn zoontje. 't Joch is weerbarstig. 't Heeft geen zin, 't blikt begerig om zich heen naar de dingen waarmee het zich zou kunnen vermaaken.

Dit was eens zichtbare werkelijkheid in de straten van Sodom: Lot meegetrokken aan de hand van twee mannen. Eigenlijk zeg ik het nu fout. 't Was niet alleen Lot, maar ook zijn vrouw en zijn twee dochters. U ziet hier zo duidelijk dat zoals Paulus dat schrijft in zijn brief aan de Corinthiërs, de ongelovige vrouw geheiligd is door de gelovige man en zelfs ook de kinderen. Daarom die vier. 't Hadden er zes kunnen zijn. Echter Lot was in de ogen van zijn twee aanstaande schoonzons als jokkende. Toen bleven er vier over, en voor die vier waren er twee paar handen. Elke hand pakte er een vast en trok uit Sodom. We zien het voor ogen: daar 's morgens vroeg in de straten van Sodom. Vier tegenspartelende mensen, maar vastgegrepen door sterke handen. De zon ging op, de inwoners van Sodom stonden op. Allicht dat er waren die door de vensters naar buiten keken. Misschien ook wel van die mannen die de avond tevoren aan Lots deur om de uitlevering hadden gevraagd van die reine, heilige engelen Gods. Zullen ze elkaar niet hebben toegeroepen: moet je nu eens zien, wat een wonderlijke optocht, daar gaat onze magistraat

met vrouw en kinderen; je kunt zien dat ze niet willen, ze worden weggevoerd door sterke handen. Niemand in heel Sodom heeft begrepen wat die wegtrekkende stoet uit Sodom te zeggen had. Ieder dacht: deze dag zal zijn als gisteren en eergisteren. Huiveringwekkend!

Van wie waren die handen die Lot en zijn vrouw en zijn kinderen vastpakten? Van mensen? O neen! Die hadden vanwege tegenkrachten losgelaten of los moeten laten. Het waren handen van engelen. Twee engelen met vier handen om die vier mensen uit Sodom te halen. Maak die engelen geen moment los van de God van Lot. Hij heeft ze gezonden. Precies het juiste aantal handen! Uiteindelijk kunnen en moeten ze zeggen: hier zijn Gods handen, de handen van de almachtige en barmhartige God. Die grijpen vast om niet meer los te laten. Hij leidt uit de stad van het verderf. Ondanks de weerbarstigheid en het tegenstribbelen; ondanks onwilligheid en verzet. Machtig is dat, lieve lezer(es) om te weten Wie de enige en ware God is. U moogt het op dit ogenblik zo heel duidelijk vanuit Zijn Woord zien.

Neen - onze verantwoordelijkheid wordt door niets opgeheven. Nooit zullen we de Heere in staat van beschuldiging kunnen stellen. Want Hij lokt, Hij roept en Hij nodigt. Maar 't blijft waar: als die almachtige hand niet vastgrijpt en wegtrekt, er zou niemand behouden worden.

't Is de Zone Gods - de Heere Jezus - die de noodzakelijkheid van het trekken door Zijn Vader heeft gepredikt. "Niemand kan tot Mij komen", zo sprak Hij. Er is onze onmacht, en niet alleen die. Juist onze onwilligheid is het grootste probleem. Vijanden van

God en van Jezus Christus zijn we. Daarom kunt u nooit zeggen: een mens moet eerst willen. Dat is een verschrikkelijke boodschap. Hier is de ontkenning van onze natuurlijke staat, onze doodstaat. We worden niet geworpen op onszelf, maar op de Heere. Zijn almachtige hand wordt u getoond; die hand die tegelijk is een barmhartige hand in Christus Jezus...

Zeg het nu eens: krijgt u die Goddelijke hand nodig? Gaat u kennen uw weerbarstigheid, uw onwilligheid? Dan komt er plaats voor dat gebed: Heere, trek mij en ik zal u nalopen.

Die hand van de Heere is ook een trouwe hand. Daarom is Lot uit Sodom gekomen. In die Lot gaan we onszelf zien. Wat een onwil, wat een verzet zelfs nog in het leven van een kind van God. Nooit kunnen we weglopen met een kind van God, wel met de God van dat kind. Hij, Die vastgrijpt en vasthoudt en nooit meer loslaat.

O u kunt zo moedeloos worden als er steeds meer zelfkennis komt, als u gaat ontdekken welke krachten er nog zijn in het overgebleven vlees, en de ontrouw en het ongeloof, het wantrouwen van de Heere. 't Zou ook geen wonder zijn als de Heere zou loslaten en afbreken. De hand van Hem is echter een trouwe hand. "Ik heb u in beide handpalmen gegraveerd". Gods trouw ligt verankerd in eeuwige liefde, in Zijn liefde-hart. Liefgehad met een eeuwige liefde, daarom getrokken. Daarom Lot getrokken en vastgehouden en behouden.

Nog trekt Hij vanuit de duisternis, vanuit de stad des verderfs tot Zijn wonderbaar licht. O mens in Sodom, roep toch, smeek toch tot die God Die trekt onwederstandelijk uit Sodom. Alle krachten in ons en van ons en buiten ons zijn niet opgewassen tegen Hem. Als Hij werkt, wie zal het dan keren? Dan komen we aan door het Goddelijk licht geleid!

Waar is nu de roem? Die is aan onze kant uitgesloten. 't Is de Heere alleen. Zijn almachtige, Zijn barmhartige en Zijn trouwe hand.

Hoe meer zelfkennis destemmer ga ik die hand zien en kennen. Die hand die mij heeft vastgegrepen en vasthoudt!

Ds. v.Z.

Van de administratie

Aan giften werd een bedrag van f 40,- ontvangen, terwijl we 6 nieuwe abonnees konden noteren. Hartelijk dank hiervoor.

Voor de school in Dundas ontvingen we van iemand uit Rotterdam een gift van f 40,-, van de Chr. Geref. Kerk van Lutjesgast-Grotegast f 347,80 en van de Chr. Geref. Kerk van Vlaardingen de opbrengst van een gehouden kollekte f 633,-. Namens de school hartelijk dank.

In verband met vakanties is het mogelijk dat van hen die onlangs verhuisd zijn, het blad nog op het oude adres aankomt. Wordt het niet doorgestuurd, kunt u ons bellen en we hopen u dan alsnog dit nummer toe te sturen.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 01806 - 13069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Tel. 01720-74202. Postbank 704350.

Van de redactie

Ontmoetingsdag Kampen zaterdag 17 september 1994

We wijzen u nogmaals op de datum van de komende ontmoetingsdag. Deze zal D.V. zaterdag 17 september te Kampen gehouden worden. In de morgensamenkomst hopen te spreken ds. P. van Zonneveld en ds. A. van Heteren. In de middagsamenkomst ds. J. Veenendaal en ds. A. Baars.

Verschijningsdata volgende nummers Bewaar het Pand

Nr. 16 van ons blad zal 25 augustus verschijnen. Met ingang van dit num-

mer gewoon weer elke veertien dagen. Alles D.V. De copy dient de donderdag voorafgaande aan de verschijningsdatum op het redactie-adres te zijn.

Ds. M. Vlietstra 70 jaar

We willen ds. Vlietstra met zijn vrouw en verdere familie van harte gelukwensen met het bereiken van de 70-jarige leeftijd. Tot op heden mag er sprake zijn van een goede gezondheid. Geve de Heere dat er voortgebeid mag worden in prediking en andere ambtelijke werkzaamheden, die ook na het emeritaat nog verricht mogen worden. We hopen dat er nog geruime tijd meditatie, waarvoor veel waardering bestaat, in ons blad geplaatst mogen worden. Gods onmisbare zegen bij het klimmen der jaren toegewenst.

AvH.

Nederlandse Geloofsbelijdenis (66)

Avondmaal en kinderen

Behoren kinderen aan het Heilig Avondmaal? Het is een vraag, waarmee we de laatste twintig jaar te maken hebben gekregen. Het is zelfs zo, dat dit voor sommige kerkgemeenschappen geen vraag meer is. Binnen de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken is er een mogelijkheid dat kinderen deelnemen aan de tafel des Heeren. Dat betekent niet dat dit overal en zonder uitzondering kan. Plaatselijke kerkeraden zijn bij mijn weten vrij om deze praktijk al of niet toe te staan. Er zijn ook bepaalde voorwaarden aan de toegang van kinderen verbonden. Het gaat dan om kinderen, die enkel dooplid zijn en nog geen belijdenis deden. Hier en daar is het ook toegestaan in de kring van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Het getal gemeenten met deze praktijk is niet groot. De vraag is toch, hoe men deze toelaat, terwijl het "accord van kerkelijk samenleven" anders spreekt. Het moet vooral verontrusten als men kennis neemt van de overwegingen, waarom men daar de deelname van kinderen of de vrijheid daartoe bepleit.

We moeten daarbij niet denken, dat dit een zaak is, waarmee we op eigen erf nooit te maken zullen krijgen. We leven ook in dit opzicht niet op een eiland. De ontwikkelingen gaan snel mede door de toename van kontakten, die er in onze tijd nu eenmaal zijn. Ik bedoel: ook onze kinderen komen

gemakkelijker in contact met andere kinderen, die wél met hun ouders aangaan aan de tafel des Heeren.

Ik zou me kunnen begrijpen dat iemand de vraag stelt of deze zaak thuishoort in de behandeling van artikel 35 van onze belijdenis. Onze belijdenis zwijgt erover. In de tijd dat Guido de Brès deze belijdenis opstelde was de deelname van kinderen in de zin, die ons bezighoudt onder de Gereformeerden onbekend. Het zal nog bijna een halve eeuw duren eer dat er een enkeling voor "kindercommunie" gaat pleiten. Graag zeg ik erbij dat we dit niet verwarren moeten met het op vroegere leeftijd belijdenis-doen bijv. met 15 jaar. Daar gaat het niet om. Hoewel artikel 35 hier geen woord besteedt aan de kinderen, toch is het goed om vanuit dit belijden er aandacht aan te geven. Onze belijdenis is ook voor vandaag. En wie nog eens naleest waar het de laatste keer over ging: "Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelf eerst wel beproefd te hebben" zal hier tussen de regels door ook iets lezen van de kinderen. Trouwens het zal blijken dat de beantwoording van deze vraag heel veel te maken heeft met de belijdenis van het Heilig Avondmaal zoals we die in heel dit artikel horen!

Deelname verdedigd

Het is niet de bedoeling breed in te gaan op de verdediging van de deelna-

me van kinderen en op de argumenten, die aangevoerd worden. We geven ze hier daarom ook maar heel in het kort weer.

Sommigen verdedigen de kindercommunie vanuit een opvoedkundig motief. 't Komt eigenlijk neer op: jong gewend, oud gedaan! Het zal niet nodig zijn daar veel van te zeggen. Hier is een groot verschil met de kerkgang. In de kerkgang gaat het om het luisteren naar de verkondiging van Gods Woord. In het Heilig Avondmaal gaat het ook om "verkondigen", maar dan niet alleen om een verkondiging die gezien wordt, maar die ook daadwerkelijk door het geloof beoefend wordt. Dat kan nooit een zaak zijn van: de kinderen er vroeg aan wennen!

Het gaat meer om "gronden", die de voorstanders aan Gods Woord menen te kunnen ontleen. We noemen hier enkele overwegingen.

De kinderen maken evenals de volwassenen deel uit van de gemeente. Waarom zou aan hen onthouden worden wat voor de ouderen wel mogelijk is?

De kinderen waren onder het Oude Testament betrokken bij de viering van het Pascha. Het gaat dan meest over Exodus 12. Bij de instelling van het Pascha moest immers een lam voor een huis genomen worden. Was het huis te klein voor een lam "zo neme hij het en zijn nabuur, de naaste aan zijn huis naar het getal der zielen, een iegelijk naar dat hij eten kan, gij zult rekening maken naar het lam". Het ging om het gezin, de kinderen inbegrepen. De vraag is of we hier voldoende inzicht krijgen in de deelname van de kinderen. Dit daarbuiten gelaten zegt men: de kinderen wel deel aan het Pascha en niet aan de Nieuw-Testamentische vervulling ervan: het Heilig Avondmaal?

Kinderen worden wel gedoopt, waarom niet aan het Avondmaal? Men wijst er dan heel graag op dat het woord van de Heere Jezus: "Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk Gods" wel gebruikt wordt om de doop van de kleine kinderen te verdedigen maar niet voor het Avondmaal. Die kinderen, zegt men, tellen mee. Ze zijn wel kleine mensen maar toch volledige mensen.

Kinderen geloven ook, al is het heel kinderlijk. Men wil het immers niet ontkennen dat er geloof nodig is voor de tafel des Heeren. Welnu allen die geloven worden uitgenodigd tot de

tafel. Het blijft voor ons ondertussen de vraag wat men onder geloof verstaat!

't Gaat om de ware zelfbeproeving

Dat vanouds in de Gereformeerde traditie bezwaar gemaakt is tegen de deelname van kinderen in het algemeen is niet voortgekomen uit een soort "kind-onvriendelijke" houding. Dat bezwaar vloeit regelrecht voort uit de waardering van het Heilig Avondmaal. Hier moet het verschil spreken tussen de Doop en het Heilig Avondmaal. Het gaat er niet om dat het Avondmaal boven de Doop geacht wordt. Uiteraard moeten we er wel op toezien, dat dit onder ons niet zo is! Het is te doen om het onderscheid. Ten aanzien van degenen, die het sacrament gebruiken, is dat toch zeker duidelijk. Zij "worden" gedoopt, maar zij "vieren" het Avondmaal. De Doop is teken en zegel van de inlijving in Gods Verbond. Het Heilig Avondmaal van het inblijven in dat Verbond.

Wat bijzonder treft bij veel voorstanders van de deelname van kinderen is de wijze, waarop over het Avondmaal gesproken wordt. De praktijk dat kinderen niet deelnemen zou voortgekomen zijn uit een geheel verkeerde opvatting van dit sacrament. Liever spreekt men zelfs niet meer van een sacrament, trouwens ook niet van twee sacramenten. En de toevoeging "heilig" kan volgens hen beter geheel achterwege gelaten worden. Het zou herinneren aan de heidense mysteriediensten! Ons zou in de loop van de eeuwen een soort schrikbeeld van het Avondmaal voorgesteld zijn, waardoor mede door een onjuiste blik op de zelfbeproeving een praktijk is ontstaan van weinig avondmaalgangers en zeker geen kinderen!

Moeten we hier niet mee beginnen? Ik zeg niet dat het niet mogelijk is van het Heilig Avondmaal een schrikbeeld te maken. Laat het onder ons ook maar uitkomen dat het begerenswaardig is om daar aan te zitten vanwege de gemeenschap die God daar schenkt aan het offer van Christus. Maar het Avondmaal is geen gewone maaltijd, zoals velen het eigenlijk voorstellen. Het is één van de heilige tekenen, waarvoor eerbied en ontzag past. Zo spreekt onze Heidelbergse Catechismus ervan, al in Zondag 25 vr. en antwoord 66 en in Zondag 28 "Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal..." Juist in de bijzondere betekenis van die tafel roept om de zelfbeproeving. Zo is toch de lijn van 1 Corinthhe 11.

Het is niet nodig te herhalen, wat vorige keer gezegd is over de ware zelfbeproeving. Alleen dit: Avondmaal-vieren is de verkondiging van de dood des Heeren. Dat is in wezen een daad des geloofs. De Heilige Geest maakt die werkelijkheid in de harten van in zichzelf arme en verloren zondaren. Daarbij gaat het om het onderscheiden van het lichaam des Heeren. Niet anders is bedoeld dan het lichaam van de Heere Jezus, de Borg en Zaligmaker van de Zijnen, zoals Hij Zich gegeven heeft in Zijn offer aan het kruis. De Heere laat aan Zijn tafel dat offer spreken. Terecht zegt onze catechismus dat het Avondmaal vermaant en verzekert, dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht gemeenschap hebt. Let hier eens op het verschil met de belijdenis in dezelfde catechismus, als het gaat om de Doop, daar wordt gesproken van het "ten goede komen van dat offer". Dat is toch iets anders dan "het gemeenschap hebben met"!

Het is daarom nodig om recht aan te gaan aan de tafel des Heeren dat iemand beproefd is. Aan die tafel openbaart de Heere, Wie Christus is in Zijn offer, maar wordt ook beleden door de ware avondmaalganger wat dat offer inhoudt. Zo kan niemand aan die tafel in de rechte zin aanzitten dan die in waar geloof op dat offer ziet. Vandaar dat de kerk ook vraagt voor de deelname aan de tafel des Heeren: de belijdenis des geloofs en telkens opnieuw de zelfbeproeving, opdat die tafel niet ontheiligd zal worden.

Hoe nu..?

Kinderen aan het Avondmaal? Als de Heilige Schrift zelf de noodzaak van het geloof verkondigt én de noodzaak van de zelfbeproeving, dan zal in die lijn alleen recht gehandeld worden. Zo zal de Kerk des Heeren diegenen ten Avondmaal laten gaan, die dat geloof kennen en belijden. We kunnen erbij zeggen: in wier leven dat ook openbaar komt. Van dat positieve dienen we uit te gaan. Zo gaat het hier eigenlijk niet over de afwijzing van het Heilig Avondmaal. Afgewezen dienen te worden, die - hoe dan ook - onwaardiglijk Avondmaal vierten. Het is geen soort tuchtmaatregel ten aanzien van de kinderen. Die voorstelling is wel eens gegeven. Dat is helemaal niet waar! Naar de aard van dit sacrament is eerst nodig dat de kinderen tot een keuze komen in waarheid des harten. Daar gaat het middellijk onderwijst aan vooraf.

Zo bepaalde de Dordtse Synode ten aanzien van dit onderwys: a) degenen, die belijdenis des geloofs wilden afleggen, moest voor een korte tijd voor het Avondmaal naarstig onderrecht gegeven worden om bekwaam en vaardig rekenschap te kunnen geven van het geloof, b) de lidmaten moesten alle weken bijeengeroepen worden om met hen over de hoofdstukken van de ware religie te handelen.

We moeten van zulke bepalingen niet denken: dat is maar theorie. Het was voor onze vaders geen stukje beschouwing als zodanig. Het kwam voort uit de eerbied en liefde voor Gods instelling. Vanuit die geestelijke sfeer moeten we de vraag van de kinderen benaderen. Het is opvallend dat dit geestelijk klimaat in de benadering van deze zaak steeds meer verdwijnt. "Je kunt de kinderen toch niet lastig vallen met zulke moeilijke dingen als zonde en genade, de noodzaak van het offer van Christus en wat dat offer inhoudt." Dat zijn van die opmerkingen, die je bijna altijd hoort als het hierover gaat.

Wij begeren geen open tafel en geen tafel voor het gezin. Gods Woord getuigt van de tafel voor Zijn Kerk, waar het geloof versterkt wordt. Al te veel wordt er gesproken vanuit de wens van de kinderen en van de ouders. Ik wil niet zeggen dat het geen goede begeerte van kinderen en ouders is, dat zij aan zouden zitten, maar dit kan alleen langs de weg die Gods Woord predikt: van de wezenlijke inwilliging van het Verbond.

De Koning der Kerk heeft Zijn tafel ingesteld voor Zijn discipelen. Zij waren daar niet als individuen - losstaande personen - maar als vertegenwoordigers van het nieuwe volk van God, aldus een voorstander van de kindercommunie. Dat nieuwe volk van God bestaat uit mannen, vrouwen en kinderen... dus ook de kinderen! Zonder de betekenis van de gezinnen te miskennen in en voor de Kerk des Heeren, meen ik toch te moeten ontkennen dat we deze voorstelling vanuit de Schrift ontvangen van de instelling van het Heilig Avondmaal. 't Gaat daar om de Kerk als geloofsgemeenschap. Die komt daar openbaar. En die discipelen waren geroepen om in die lijn het sacrament van het Heilig Avondmaal door te geven en te verordenen overeenkomstig Zijn bevel.

Geen negatieve benadering

Het gevaar is niet denkbeeldig dat deze zaak negatief benaderd wordt: geen kinderen aan het Avondmaal en verder een punt erachter. Het is de roeping van de ouders dat zij hun kinderen onderwijzen in wat ze nodig hebben, ook ten aanzien van de tafel des Heeren. Het wordt helaas belemmerd door een houding, die daarmee in strijd is.

Op de Avondmaals-Zondag blijft men thuis of laat de kinderen thuis. Wat de tafel des Heeren betekent, hoe de Heere roept en wat nodig is blijft verborgen in het spreken met de kinderen.

Het begerenswaardige spreekt niet. Wat is daarvan te verwachten? Zeker

niet dat onze kinderen eerbied ontvangen voor de tafel des Heeren! Het lokt niet uit om bij de Heere de rechte deelname te zoeken.

Laat het onder ons anders zijn. Onze armoede bedekken met allerlei dode redeneringen is voor onszelf schadelijk en voor ons zaad. Wie de betekenis van het Heilig Avondmaal vanuit Gods Woord en uit de mond van die God vrezen ontdekt, zal het voor zichzelf zoeken en krijgt zijn kinderen mee in het gebed voor Gods Aangezicht. Dan blijft er - ook vandaag - het uitzicht van de belofte dat zij "Hem allen zullen kennen van hun kleinste af tot hun grootste toe".

D. Slagboom.

De rechte Godsvrucht (2)

In het boek "De rechte Godsvrucht" worden veel onderwerpen aan de orde gesteld. Ook wordt over de prediking geschreven. Het is nodig hierbij wat nader stil te staan. De Heere wil immers door de prediking naar Zijn welbehagen zondaren zaligen. Juist de verkondiging van het Woord is instrument in de Hand des Heeren tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk en tot terneerwerping van het rijk van de vorst der duisternis. Dat Woord dient op de juiste wijze verkondigd te worden. In de loop der jaren is al heel veel over de prediking gepubliceerd. Het één is voor ons uiteraard van meer waarde dan het ander. De vraag dient immers gesteld te worden: Wat is het uitgangspunt van de schrijver? Wat beoogt hij te bereiken? Tegen welke zaken wordt gewaarschuwd en waar wordt op gewezen? Het is goed kennis te nemen van datgene wat prof. Wisse schreef in het jaar 1931 in "De Wekker" over de prediking. In een viertal artikelen sneed hij een zaak aan die toen van belang was en vandaag niet minder onze aandacht verdient dan ruim zestig jaar geleden:

De prediking van onze doodstaat

Wisse begint met op te merken dat de rechte prediking Christus zal prediken. Dat is een zaak die in onze tijd vaak wordt uitgesproken en neergeschreven. Van vele kanten en in vele toonaarden wordt dit in onze dagen beklemtoond. Maar wat wordt eigenlijk bedoeld? Of misschien beter gezegd: Waar wil men zich tegen afzetten? Bovenstaande opmerking over Christusprediking kan geuit wor-

den vanuit een bedenkelijke achtergrond. Heimelijk kan stelling genomen worden tegen de prediking van de doodstaat van de mens. De prediking van een rijke Christus wil men dan in mindering brengen op de prediking van de doodstaat van de mens. De doodstaat zou niet zo nadrukkelijk aan de orde moeten komen. Daar moet het accent niet op liggen. Dat zou iets van het verleden zijn. Dat zou een eenzijdigheid van ons voorgelicht zijn. Vandaag zien we het gelukkig beter. De volle nadruk dient gelegd te worden op het werk en de persoon van Christus. Zo wil men dan zaken tegen elkaar uitspelen die niet tegen elkaar uitgespeeld mogen worden. De prediking van de doodstaat van de mens en de prediking van het werk en de persoon van Christus behoren juist onlosmakelijk bijeen. Wat zou met eerbied gesproken de rijkdom van Christus te betekenen hebben indien de armoede van de mens in de prediking niet naar voren komt. Juist waar door het toepassende werk des Heiligen Geestes de armoede van de gevallen mens wordt ingeleefd en zijn doodstaat werkelijkheid wordt in de beleving, daar wordt plaatsgemaakt voor het werk van Christus in Wie alles is te vinden voor arme en verloren zondaren en zondaresen. Wisse had hier oog voor. Datgene wat hij schrijft onderstreept dat. Hij noemt het door en door ongezond, ja een dodelijk verschijnsel als men zegt dat Christus gepredikt dient te worden met de bedoeling om de prediking van onze dood en ellende zo goed als uit te schakelen. Drie

stukken dienen gepredikt te worden: ellende, verlossing en dankbaarheid. Wisse wijst erop dat de doodstaat gepredikt dient te worden in het licht van Gods recht. Het dient uit te komen in de prediking dat de mens één en al zonde is. Dat hij midden in de dood ligt. Ook het synodaal getuigenis van 1953 heeft gewezen op het juiste uitgangspunt in de prediking: "Om te beginnen worde daarbij uitgegaan, gelijk b.v. ook in het doopsformulier geschiedt van ons van nature midden in de dood liggen in een verbroken werkverbond, om alzo de noodzakelijkheid en rijke inhoud van het genadeverbond te leren verstaan." De mens is van de drieënige God afgefallen. De gevallen mens is een hater van God. De mens kent zijn zondigheid en goddeloosheid van nature niet. Daarom dient dit in de prediking duidelijk aan de orde te komen. De mens dient tot de aanvaarding gebracht te worden van datgene wat God in Zijn Woord zegt. We lezen op blz. 51 "Zo moet de mens ertoe gebracht worden zijn doodvonnis te aanvaarden. In de ware rechtvaardiging van de zondaar dus, als de Heere vrijspreekt, in die zielsverlossing moet altijd eerst een recht inzicht in onze schuld plaatsvinden, en daarbij een aanvaarden van het strafvonnis. Dit laatste wordt zo vaak vergeten. Het is dan weleens, alsof het zo toe gaat: namelijk, een mens is ontdekt, hij ziet zijn schuld en zonde, zijn ellende, en nu is het tweede element, dat hij roept om genade enzovoort. Dan slaat men wat over. Bij rechte ontdekking wordt het vonnis eerst aanvaard. David roep uit, bij het gezicht van zijn verdorvenheid: ik ben Uw gramschap dubbel waardig. Men zegt wel eens: met de koorden om de hals moet de nadering tot de troon plaatsvinden. Niet als betaalmiddel, maar om te erkennen, dat God in Zijn recht zou zijn, als Hij ons in de eeuwige rampzaligheid wierp. Opdat zo genade eerst recht als genade zou worden verstaan."

Wisse wijst erop dat het opeisend recht van God gepredikt dient te worden. In de prediking dient God op het hoogst verheerlijkt te worden en het schepsel op het diepst vernederd. De verharding van de mens dient aan de kaak gesteld te worden. De doodstaat dient niet alleen gepredikt te worden ten aanzien van grove zondaren en zondaressen, maar ook ten aanzien van hen die tegenwerpen: zijn wij dan ook blind? Wisse noemt dit de ergste

patiënten die er zijn. "Daar is een volk, ook in onze dagen, dat tweemaal ter kerke opgaat, behoorlijk geeft, van allerlei verenigingen lid is, mogelijk wel avondmaal viert ook, zeer leerheilig en werkeilig is, vol goede werken, en nog zoveel meer; maar wiens hele behoefte neergeschreven kan worden in het woord van het ingezonken en afgevalen oud-Israël: spreek ons zachte dingen."

Wisse schrijft dat de prediking van de doodstaat van de mens ook noodzakelijk is om te leren dat er nooit vanuit de mens enige vrucht ter ere Gods is te verwachten. De natuurlijke mens kan, wil en zal nooit naar God vragen. De natuurlijke mens zal zich nooit bekeren. De natuurlijke mens zal nooit het leven begeren. Dit wordt alleen anders door het wonder van de wedergeboorte. Er is dus geen sprake van enige verbetering van de mens uit. Hier is een goddelijk wonder nodig. Ingrijpen van Boven is noodzakelijk. De prediking van de doodstaat van de mens toont hoe noodzakelijk de wedergeboorte is.

Tenslotte gaat Wisse in op de rechte, volle, heerlijke Christusprediking. We geven een citaat van blz. 54 "Ach, ik begeer Christus niet zolang ik mijzelf niet heb leren kennen als liggende midden in de dood. Eerst als ik mijn doemschuld gewaar word, wordt Christus' eeuwigdurende gerechtigheid onmisbaar, begeerlijk, dierbaar boven alles. Tegenover mijn inklevend verderf; hoe wordt Christus, die Heilige, dan mijn voorwerpelijke en onderwerpelijke heiligmaking. Wat een rijkdom ligt er in Hem, tegenover mijn armoede." In de doodstaat van de mens is veel kracht om te verdorven, maar er is meer kracht in Christus om te behouden. Ook voor levendgemaakten blijft de prediking van de doodstaat noodzakelijk. Als zij op hun plaats zijn kunnen en willen wij dit element in de prediking niet missen. Met de schijngeelovigen ligt het anders. Zij houden er niet zo van

dat de doodstaat van de mens in de prediking naar voren komt. Hoe langer iemand op de smalle weg mag zijn, hoe meer hij zijn doodstaat gaat inleven. Dan wordt gevonden een al dieper inblikken in de ongekende diepten van dood en ellende. Dat zegt ook het leerboek der kerk in zondag 44. Daar wordt immers gesproken over een hoe langer hoe meer leren kennen van onze zondige aard. Gods kind leert zijn verdorvenheid almeer kennen mede door het bedrijven van zonden die een onbekeerd mens niet kan doen. We denken aan de zonde van de verloochening, het hoogmoedig zijn op ontvangen genade, het verdenken van de Heere in Zijn liefde, trouw en macht.

Juist de prediking van de doodstaat dient tot meerdere eer van God. Als een mens niet dood zou zijn in de zonden en misdaden, als de verlorenheid waarvoor de mens in Adam gekozen heeft dus minder ernstig zou zijn dan Gods Woord ons tekent, dan zou het wonder van de verlossing ook minder groot zijn. Maar de gevallen mens staat in actieve, werkzame vijandschap tegenover God. Welk een onbegrijpelijk groot wonder is het dat zo'n dode zondaar wordt levendgemaakt. Dat kan geen mens bij zichzelf of bij een ander bewerken. Het is een wonder dat de Heere werkt naar Zijn welbehagen. Van dat wonder krijgt Hij dan ook alleen de eer.

We besluiten met de slotregels die we vinden op blz. 55 "Tenslotte, hoe meer we leren kennen uit welke dood en nood God ons verlost heeft, hoe meer de ziel zal worden opgewekt, om de Heere voor een zodanige verlossing uit zodanige jammerstaat met al wat binnen in haar is te loven. Zo zal het zijn tot het einde toe en tot een eeuwige verheerlijking van God: uit mij, o God, niets dan de dood; en wat leeft, het is, het blijft alleen uit en door U."

Ds. A. van Heteren.

Voor de jeugd (35)

De Samaritaanse vrouw

".....En die maait ontvangt loon, en vergadert vrucht ten eeuwige leven, opdat zich te samen verblijden, beide die zaait en die maait...."

Joh. 4:36

Beste vrienden,

Het boek der natuur is het eerste boek,

waarin God Zich heeft geopenbaard. "Het ruime hemelrond, vertelt met blijde mond: Gods eer en heerlijkheid...." Zo mogen we het in deze juli-maand wel zeggen. Of iedereen het zo ziet, is weer een andere vraag.

Zeker is het dat Jezus uit het boek der natuur menigmaal Zijn stof heeft ontleend, om het volk door middel van gelijkenissen onderwijs te geven in die dingen die het koninkrijk Gods aangaan. We hebben daar de vorige keer al iets van vernomen. Hij zag de velden wit om te oogsten. Dat dit geestelijk moet worden verstaan, hebben we geprobeerd jullie duidelijk te maken.

God heeft zaaiers en maaiers gegeven, om door middel van hun arbeid, Zijn koninkrijk te doen komen. Velen zijn door de verkondiging van het evangelie toegebracht tot de gemeente, die zal zalig worden.

Nu lees ik in het begin van de bijbel al, dat zaaiing en oogst niet zullen ophouden. Gen. 8:22. Dat is in natuurlijk opzicht zo. Het is een jaarlijks terugkerend verschijnsel. Geestelijk is dat ook zo. Veel zaaiers zijn gekomen en gegaan. Met de maaiers is het precies eender. En dat gaat door. Ook in onze tijd. Gelukkig! Want het koninkrijk Gods is nog niet voltooid.

Nu zijn de zaaiers en maaiers bij voorbaat vrienden van de Koning, de Heere van de oogst. Het zijn geen loondienaars. O zeker, die lopen er wel tussen. Dat zijn de zgn. valse profeten. De Heere heeft ze niet geroepen. Zij zijn zelf gaan lopen, zonder door de Heere gezonden te zijn. Het is hen alleen om "loon" te doen. Als dat ophoudt, leggen zij het werk neer. Liefde tot de Heere en Zijn dienst, kennen zij niet. Blijdschap in de arbeid, als zodanig, hebben zij niet.

Doch bij de "echten" is het anders. Zij werken niet om loon, doch uit liefde. Zij mogen het wel eens zeggen: Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrot.

Al is het hun zaak niet, zij gevoelen zich toch bij "de zaak" betrokken. Daarom verrichten zij met lust en liefde hun werk.

Dat wil daarom nog niet zeggen, dat die arbeid altijd even gemakkelijk is. Want er staat ook in de bijbel: Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien. Met tranen zaaien, wil zeggen, dat de zaaiers met hun arbeid allerhande tegenslagen ontmoeten. We kunnen dat in onze gecultiveerde westerse wereld haast niet voorstellen. Doch in het oosten, was en is dat nog vaak heel anders. De grond was niet altijd gemakkelijk te bewerken. De gelijkenis van de zaaiër spreekt ten deze geen onduidelijke taal. Zo hadden de zaaiers te doen met de hardigheid van des mensen hart. De onbe-

keerlijkheid van des mensen bestaan. Men was ook afhankelijk van het weer. Regen vooral, was onmisbaar. Hoewel te veel regen ook weer schadelijk kon zijn. Men kon ziekte in het gewas krijgen. Het kon door ongedierte (sprinkhanen) worden opgegeten. Kortom, als men zaaide, had men de andere dag nog geen oogst. Als men op de omstandigheden acht gaf, kon de verzuchting wel eens in het hart opreizen: Wat zal er nog ooit van terecht komen? Doch de Heere stond voor de uitkomst in. Zaaide men met tranen, dan bleef toch de oogst niet achterwege. De Heere is een verrassend God. Hij kan alle dingen doen medewerken ten goede. Er kwam toch een oogst. We kunnen dat in de bijbel zien. En alle eeuwen door is op de grote wereldakker hetzelfde waar te nemen. Velen hebben met tranen gezaaid. En dat gebeurt ook nu nog. Niet bij degenen, die niet waarlijk tot arbeiden geroepen zijn. Zij trekken zich van de oogst niets aan. Met andere woorden: Of er nu mensen bekeerd worden, of niet, het blijft hen allemaal om het even.

Doch de echte zaaiers weten ervan, wat het zeggen wil: Met tranen zaaien. Het lot van hun medemensen is hen op het hart gebonden. Dat van de ouderen, maar ook van de jongeren. De zaaiers zijn wel niet altijd eender gesteld. Toch weten zij er van, met Paulus, wat het zeggen wil: "Dienende de Heere met alle ootmoedigheid en vele tranen, en verzoekingen die mij overkomen zijn door de lagen der Joden".

"Daarom waakt en gedenkt, dat ik drie jaren lang nacht en dag niet opgehouden heb een iegelijk met tranen te vermanen." Hand. 20:19 en 31.

"Want ik heb ulieden uit vele verdrukking en benauwdheid des harten, met vele tranen geschreven...." 2 Kor. 2:4. Meer plaatsen zouden te noemen zijn, die er van getuigen, dat de zaaiarbeid in het koninkrijk Gods met tranen gepaard gaat. Het is geen lichte arbeid. Het is een arbeid, die vaak met veel moeite en verdriet gepaard gaat. Het wordt op aarde ook niet altijd beloond naar aardse maatstaven. Want het loon van de arbeider gaat niet zelden met hoon en smaad gepaard. Denk aan degenen die in tijden van vervolging, hun arbeid met de dood hebben zien beloond, als zij op de meest smadelijke wijze hun leven hebben moeten beëindigen. De kerkgeschiedenis legt daar overvloedig getuigenis van af.

Zij maaien met gejuich. Dat wil zeggen, als ze vrucht op hun arbeid mogen zien, als er zondaren tot bekeering komen, dan is er blijdschap in het hart, dat God toch hun arbeid heeft willen gebruiken tot uitbreiding van Zijn koninkrijk. Dat is een wondere blijdschap, die niet zelden ook met tranen gepaard gaat. Inderdaad. Tranen zijn niet altijd een bewijs van droefheid. Men kan ook tranen schreien van blijdschap. Men is dan verwonderd, op een zodanige wijze, dat men het wonder eigenlijk niet op kan, dat God een zondaar nog gebruiken wil, om zondaren toe te brengen tot de gemeente die zal zalig worden.

De zaaiers en de maaiers, de arbeiders in het koninkrijk Gods, behoeven hun arbeid niet voor niets te doen. Zij werken bij voorbaat niet om loon. En toch krijgen zij loon. Loon in nature. Daar hebben zij recht op. Want degenen die het altaar dienen, moeten ook van het altaar leven. Het zijn ook mensen, die tenslotte niet van de wind kunnen leven. Doch hun loon is groot in de hemelen. "De leraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk." Dan. 12:3.

Als zij van hun arbeid worden afgelost om opgenomen te worden in heerlijkheid, dan zal het hun toegeroepen worden: "Komt in, gij gezegende des Vaders. Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten. Ga in, in de vreugde uws Heeren."

Dan zal men ten volle ervaren, dat het niet tevergeefs geweest is, om te zaaien en te maaien. Om de koude van de nacht en de hitte van de dag te verdragen. Het zal hen dan tot eeuwige verwondering strekken, dat zij zo rijk beloond zullen worden, en dat het niet tevergeefs geweest is, om hun leven in de dienst des Heeren te besteden.

De beloning die ze dan krijgen, is niet vanwege verdiensten hunnerzijds. Want van zichzelf moeten zij zeggen: "Wij zijn onnutte dienstknechten. Want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen." De beloning wordt hen derhalve gegeven alleen uit genade. Genade! Die verdiend is door hun Heere, Die hen in Zijn dienst heeft willen gebruiken. De kroon der rechtvaardigheid, die zij op hun hoofd gezet zullen krijgen, zullen zij daarom neerleggen aan Zijn voeten, zeggende: Gij, o Lam Gods, Die ons Gode gekocht hebt met Uw dier-

baar bloed, zijt waardig te ontvangen aanbidding, eer en dankb're lofgezingen. Want: Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen....Die zal Hij dan ook eeuwig krijgen. Hun blijdschap zal dan onbepaald, door 't licht dat van Zijn Aangezicht straalt, ten hoogsten toppunt stijgen.....

Dan zijn er geen tranen meer. Dan is er geen moeite meer. Dan zullen treuring en zuchting voor eeuwig verleden tijd zijn. Dan zal er eeuwig blijdschap op hun hoofd wezen.

De grote vraag is dan! Zullen ook wij daar bij zijn, aan wie zoveel arbeid is besteed? Want het evangelie is ook onder ons gezaaid, zelfs door ons blad. Heeft het zaad wortel geschoten benedenwaarts, en heeft het vruchten voortgebracht opwaarts?

Een goede vraag ten besluite voor ditmaal. En een vraag om ernstig over na te denken. Jullie aller vriend

Ds. H.C. v.d. Ent.

Werkgroep AWGB

De Algemene wet gelijke behandeling (AWGB) wordt D.V. 1 september a.s. van kracht. Deze AWGB verbiedt het maken van ieder onderscheid "op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat". Bij een minderheid in de Nederlandse samenleving heeft deze wet ernstige principiële bezwaren opgeroepen. Het is niet te veel gezegd dat het leven en handelen naar de normen van Gods Woord op de terreinen die door de AWGB worden bestreken, sterk worden beknut. De vrijheid om God naar Zijn Woord te dienen is hier duidelijk in het geding. Particulieren, bedrijven, maar ook besturen en directies van levensbeschouwelijke instellingen zal het steeds moeilijker worden te handelen overeenkomstig Gods Woord. Ook kerkeraden kunnen problemen krijgen, bijvoorbeeld met het verhuren van kerkelijke ruimten of het aantrekken van personeel.

Om bij problemen de helpende hand te bieden is de Werkgroep AWGB opgericht, waarin een aantal personen uit de gereformeerde gezindte op persoonlijke titel zitting hebben. Het centraal meldpunt is: Secretariaat Werkgroep AWGB, Postbus 277, 7300 AG Apeldoorn. Voor inlichtingen en/of informatie is het secretariaat telefonisch te bereiken onder nummer 055-426997.

ZOA-hulpverleners werkzaam in 4 vluchtelingenkampen in Rwanda

In de afgelopen weken heeft het surveyteam van ZOA/MedAir onderzoek verricht in Zuid-Rwanda. Er zijn noodhulpprogramma's samengesteld voor de komende 2-3 maanden.

ZOA is door het Rwandese Patriottisch Front (RPF), de huidige regeringspartij, uitgenodigd om in vier kampen in het Bugesera-district de medische hulp te verlenen waar 60.000 vluchtelingen worden opgevangen. In de plaats Rilima is maze-len geconstateerd en het ZOA/MedAir team start binnenkort met een vaccinatieprogramma van 1 week. Tevens richt het team zich op de distributie van schoon drinkwater.

De situatie van de vluchtelingensroom wisselt per dag. Men is zeer mobiel en verandert veel van verblijfplaats. Omdat verwacht wordt, dat over niet al te lange tijd de duizenden ontheemden terug zullen keren naar hun oorspronkelijke woongebied, zal het ZOA/MedAir team beginnen met een onderzoek naar de mogelijkheden voor hulpverlening bij de terugkeer en hervestiging van deze ontheemden.

Ook gaat ZOA starten met de opvang van de vele weeskinderen. Een ZOA-verpleegkundige gaat hulp bieden in een weeshuis waar eerst 120 kinderen, maar nu plm. 800 kinderen worden verzorgd. Directe familieleden zijn omgekomen of de kinderen zijn de familie kwijtgeraakt. Door de kinderen te registreren, kan zo mogelijk gezinshereniging plaatsvinden of kunnen de kinderen geplaatst worden in tehuizen of pleeggezinnen.

Voor meer informatie en fotomateriaal:

ZOA/Vluchtelingenzorg
Els Hekstra, hoofd voorlichting
Telefoon: 055-663833.

Dinsdag 2 augustus is de arts Aleid Westerveld teruggekeerd na vier weken deel te hebben genomen aan het noodhulpprogramma in Rwanda.

Het is mogelijk telefonisch en rechtstreeks contact te leggen met het ZOA-team in Rwanda. Voor nadere informatie: 055-663833.

Boekbesprekingen

Drs. M.A. van den Berg, **Woorden van Leven**, 71 blz., f 16,50, Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen.

Dit boekje bevat tweeëndertig afleveringen van de rubriek "Woorden van Leven" uit de Waarheidsvriend. Vanuit de grondtekst werkend wordt een korte uitleg gegeven. De volgorde van de woorden is chronologisch. Overwogen had kunnen worden of een andere volgorde niet beter geweest zou zijn. Voor een eerste kennismaking met bijbelse begrippen is het boekje goed te gebruiken.

Johannes Calvijn, **Jezus spreekt zalig**, 78 blz., f.15,90, Den Hertog B.V., Houten. Het boekje bevat vier preken van Calvijn over de zaligspreekingen.

Het is een ongewijzigde herdruk van een uitgave uit 1951. De vertaling is van de hand van ds. W.H. van der Vegt (1895-1944). Een goede zaak kennis te nemen van deze preken.

Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn. Deze stichting geeft tweemaal per jaar een brochure uit voor donateurs (donatie minimaal f. 12,50). We willen er vijf tegelijk aankondigen in ons blad die in de jaren 1992-1994 verschenen zijn. Dr. G. Bos, Isaac da Costa: "Al Gods wegen zijn Israelietisch" (f.8,60). Dr. W.H. Velema, Geding om God, een reactie op de rede van dr. H.S. Versnel (f.9,50). Dr. W. de Greef, Verstaan we wat we lezen, Calvijn als wegwijzer? (f.8,60). Dr. W. Verboom, In de leerschool van de Heilige Geest, over leren in de gemeente (f.8,75).

Dr. A.J. Verbrugh, Europese droom, zonder norm of traditie (f. 9,25). De Willem de Zwijgerstichting heeft ten doel verdieping en versterking der reformatorische beginselen in ons volksleven, alsmede de verlevendiging van het historisch besef en verdediging van het protestants-nationaal karakter van ons volk, gelijk dit onder invloed van de Hervorming en onder leiding van Oranje zijn stempel ontving.

Bovenstaande brochures beantwoorden aan deze doelstelling. Besteladres: Willem de Zwijgerstichting, Postbus 10049, 7301 GA Apeldoorn.

E.C. van Balen e.a., **Mag ik alternatief behandeld worden**, 278 blz., f. 37,50, Uitgeverij J.J. Groen & Zn., Leiden. De alternatieve geneeskunde neemt een belangrijke plaats in onze samenleving in. Dit komt voort uit onvrede met en teleurstelling in de reguliere geneeskunde als product van westerse technologie. Daarom is er een uitzien naar alternatieven. Het voor ons liggende boek toont aan dat niet zonder meer alles wat zich als alternatief aanbiedt gebruikt mag worden. Toetsing aan de Bijbel laat zien dat er gevaren aan verbonden kunnen zijn. Aan de andere kant moeten we ook eerlijk zeggen dat een kritiekloze verheerlijking van de reguliere geneeskunde een groot gevaar is. Alle geneeskunde dient getoetst te worden aan het Woord Gods. Daartoe is dit boek zeker bruikbaar. Het is door diverse auteurs samengesteld: drs. E.C. van Balen, huisarts te Woudenberg, dr. ir. Jochemsen, directeur Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut te Ede, ds. J. Koppelaar, predikant te Kinderdijk (Middelweg), drs. R.H. Matzken, docent/missioloog te Amersfoort en drs. C. Steyn, directeur Hospital Christian Fellowship te Voorthuizen. Veel komt aan de orde: Magnetisme, acupunctuur, reflexologie, iriscopie en homeopathie. Op blz.

162 lezen wij terecht dat niet alle alternatieve geneeswijzen als "occult" af te wijzen zijn. Aan de andere kant komen er bij tal van alternatieve geneeswijzen occulte elementen voor hetzij in de diagnose, het zij in de therapie, of bij beide. Van geval tot geval moet er dus geoordeeld worden. Wat de Tao-geneeswijzen betreft wordt gesteld op blz. 224 dat eert veel goed wetenschappelijk onderzoek is geboden voordat christenen met vrijmoedigheid hiervan gebruik zouden kunnen maken. Wat homeopathie betreft wordt op blz. 248 geconcludeerd: "Er zijn geen bijbelse argumenten om homeopathie als occulte geneeswijze af te wijzen. Ook de kruidengeneeskunde is op zich niet occult. We zullen homeopathen en kruidendokters moeten beoordelen aan de hand van de bovengenoemde criteria. Maken ze gebruik van occulte methoden en inzichten op diagnostisch en therapeutisch terrein, dan dienen we gewaarschuwd te zijn en ons van hen te distancieren. Nadrukkelijk willen we stellen, dat er ook veel bonafide fytotherapeuten, kruidendokters, homeopathen en homeopathisch werkende huisartsen zijn. Van hun diensten kunnen en mogen gebruik maken, zonder gevaar te lopen voor occulte beïnvloeding." Een kritische kanttekening wil-

len toch nog maken. We zijn het niet eens met de uitleg van Deut. 29:29. Over de verborgen en geopenbaarde dingen (blz. 63) wordt gegeven. De trefwoordenlijst achterin vergemakkelijkt het gebruik van dit uitgebreide, veel stof tot doordenking biedende boek.

KRAAMZORG

GEZINSZORG BKG

De Stichting Bureau Kraam- en Gezinshulp bemiddelt tussen hulpaanvragers en zelfstandige gediplomeerde verzorgenden.

Voor uw hulpaanvraag en/of inlichtingen kunt u bellen:

08385-27799

Voor kraamhulp graag tijdig bellen!

VOOR BIJBELS
IN STATENVERTALING

Veel gevraagde brochures van de GBS

L.M.P. Scholten Het Boek, een onbetrouwbare gids	f 1,25
J. de Koning Om het zuivere Woord	f 4,75
A. Bergsma Statenvertaling contra Nieuwe Vertaling	f 3,95
A. Bergsma Groot Nieuws, een ramp voor de kerk	f 4,75
Drs. W. van den Hoorn De Heilige Schrift en haar gezag	f 6,95
Ds. M. Baan De nieuwe bijbelvertaling in discussie	f 2,50
Ds. J. van der Haar De nieuwe psalmbereijning getoetst	f 3,00

In de boekhandel verkrijgbaar en in onze bijbeldepots. Een uitgebreide folder wordt u op verzoek toegezonden. Bestellingen zonder postzegel naar:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

Antwoordnr. 2809, 4140 WB Leerdam, tel. 03451-10155

Laat uw naaste niet in de kou staan!

Stichting **Ontmoeting** probeert daar wat aan te doen. Stichting **Ontmoeting** is een reformatische instelling, die thuislozen opvangt en begeleidt overeenkomstig Gods Woord.

Ook thuislozen zijn immers onze naasten! Wilt u ons helpen? Geef u dan op als donateur à f 15 of als jeugd-donateur à f 10 per jaar.

Voor aanmelding of nadere informatie (open envelop zonder postzegel):

Stichting Ontmoeting
Antwoordnr 20608,
3020 WB Rotterdam,
tel. 010-4257677.

Ook giften zijn hartelijk welkom:
Postbank 2600356
ABN-Amro Bank
55.82.34.550 t.n.v.
Stichting Ontmoeting
te Rhenen.

Dat geldt niet alleen voor onze verre naaste. Ook in onze eigen grote steden is nood. Duizenden thuislozen lijden gebrek.

Secretariaat:
J.W. Hendriksen, Broekstraat 24,
7021 JX Zelhem, 08340-24479.
Adm. en dienstencentrum:
's-Gravendijkwal 95, Postbus
25110, 3001 HC Rotterdam,
tel. 010-4257677.

Steun onze hulpverlening aan thuislozen

**Bemiddeling
Kraam- en
Gezinszorg
Meijer (B.K.G.M.)**

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.